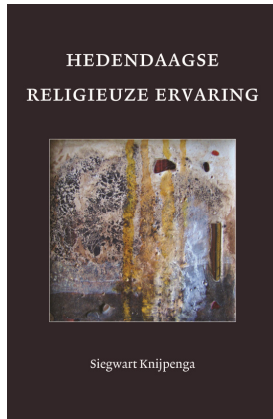

HEDENDAAGSE RELIGIEUZE ERVARINGEN- Siegwart Knijpenga

Boekbespreking van Jan Bruin*

Het is in elk geval ‘hedendaags’ om hoog op te geven van ‘ervaringen’. ‘Beleven’ is een woord dat het goed doet in een tijd van emo-tv en glasvezel. Je moet het allemaal meemaken. Wie er niet ‘bij’ is, telt niet mee. Maar hoe zit het met *religieuze* ervaringen? (Hoe) kun je die opdoen?

In Siegwart Knijpenga’s boek ‘*Hedendaagse religieuze ervaringen*’ blijkt dat je die ervaringen wel degelijk kunt opdoen, maar dat je ze (anders dan de hierboven genoemde) niet of nauwelijks kunt organiseren. Ze overkomen je. Dat is althans de indruk die blijft na lezing van dit boek.

De auteur had in het tijdschrift van de Christengemeenschap een oproep gedaan aan lezers om ervaringen op te schrijven die ze duiden als ‘Christus-ervaringen’. De respons op deze oproep was niet alleen kwantitatief groot, maar vertoonde ook kwalitatief een breed spectrum. Zozeer, dat de auteur zich genoopt zag deze oogst in twee boeken onder te brengen. In het eerste boek (*‘Grenservaringen Christuservaringen’*) ordende hij ervaringen die zich specifiek onder deze twee termen lieten rubriceren (zie de bespreking daarvan elders op deze site). Alle overige ervaringen bracht hij onder in dit tweede deel, met de titel *‘Hedendaagse religieuze ervaringen’*. Ook daarin maakte hij een bepaalde thematische indeling. Die indeling liet zich, zoals de auteur schrijft, uit het materiaal zelf aflezen.

Door dat laatste vertoont zijn onderzoeksmethode een opvallende verwantschap met de religieuze ervaring als zodanig. Ze overkomen je, meer dan dat je ze organiseert. Openheid en opmerkingsgave zijn daarbij eerder een vereiste dan planning en analyse. Dat geldt primair voor degenen die de beschreven ervaringen hebben opgedaan en het geldt vervolgens evenzeer voor de auteur van het boek die deze ervaringen op een bepaalde manier heeft geordend. Daarmee is het boek ook een fraai voorbeeld geworden van een type onderzoek dat een eigen plaats heeft naast de reguliere (theologisch-) wetenschappelijke onderzoeken op dit gebied. Deze werkwijze maakt het boek bovendien ook zeer toegankelijk en goed leesbaar voor een breed publiek.

Net zo bescheiden (maar wel duidelijk) als Siegwart Knijpenga is in de verantwoording van zijn methode, zo bescheiden is hij in zijn commentaar op de gemelde en beschreven ervaringen. Slechts sporadisch stipt hij daarbij iets aan, onderstreept hij een detail, schetst hij een achtergrond. Hij zal de laatste zijn die zijn ‘auteurs’ met uitvoerig commentaar voor de voeten loopt.

Zo doet hij helemaal recht aan degenen die aan hem hun ervaring hebben toevertrouwd. Maar het riep bij mij ook de vraag op of de auteur voldoende recht heeft gedaan aan zijn eigen positie. Het is duidelijk dat hij meer is dan (banaal gezegd) een ‘redacteur van ingezonden stukken’. Ik werd nieuwsgierig naar een breder inzicht in wat Siegwart Knijpenga beweegt om het te doen zoals hij het gedaan heeft. In *‘Grenservaringen Christuservaringen’* geeft hij aan het begin (en aan

het slot) van dat boek de lezer inzicht in zijn motieven. Wie nu alleen het boek *'Hedendaagse religieuze ervaringen'* ter hand neemt moet in de Inleiding van dit boek die bredere verantwoording van deze methodische inzichten (node) missen. Daardoor blijft ook het specifieke van zowel het onderscheid als de samenhang van hogere, resp. religieuze, resp. grens-, resp. Christuservaringen onderbelicht.

Maar misschien zijn deze opmerkingen ook wat bezijden hetgeen de auteur als de actualiteit en de relevantie van onderzoek ziet. Die actualiteit en relevantie is tweeledig, nl. enerzijds de gedachte dat door de ontwikkeling van het menselijk bewustzijn een steeds groter aantal mensen 'hogere ervaringen' opdoet. En anderzijds de overtuiging dat de Geest niet alleen in bijbelse tijden aanwezig was en in bijbelse getuigenissen spreekt, maar ook daarbuiten werkzaam en sprekend aanwezig is in het leven van mensen in alle na-bijbelse tijden. Die twee gedachten zijn als zodanig geen voorwerp van onderzoek, maar vormen een kader en het motief waarmee Siegwart Knijpenga deze boeken het licht heeft doen zien.

Indrukwekkend vond ik daarbij twee dingen. Allereerst de openheid van de auteur voor een grote diversiteit aan hetgeen hij als 'hogere ervaringen' belangrijk acht en respecteert. En vervolgens het zodanig ordenen van dit materiaal dat het gaat om 'alledaagse' thema's (de natuur, ontmoetingen, crises, eigenheid, empathie, overledenen). Op die manier worden lezers impliciet uitgenodigd hun eigen ervaringen er naast te leggen. Die ruimte wordt met deze boeken en door deze methode nadrukkelijk aangeboden.

En bij dat alles heeft de lezer de vrijheid om op enige afstand na te denken over de bovengenoemde twee componenten die Siegwart Knijpenga als kader voor actualiteit en relevantie hanteerde. Daar is de lezer vrij in. Dwingend-wetenschappelijke noodzaak om theoretische uitgangspunten of conclusies te delen is hier niet vereist (of wordt hier niet opgelegd?). In die zin zijn deze twee boeken (en wat mij betreft vooral: dit onderzoek) verfrissend en op een geheel eigen manier belangrijk naast (bijvoorbeeld) een meer theoretisch georiënteerd boek als dat van Pim van Lommel over eindeloos bewustzijn.

Jan Bruin

** Jan Bruin (1947) studeerde -na een aanvankelijke loopbaan als stuurman bij de koopvaardij – theologie in Amsterdam (UvA en VU). Hij was daarna werkzaam als predikant in de protestantse gemeenten van resp. Hindeloopen en Den Helder. Na zijn promotie aan de RU Groningen (op een proefschrift getiteld 'Kerkvernieuwing') werd hij in 1992 kerkjuridisch adviseur voor de protestantse gemeenten in Noord-Holland. Hij doceerde enige tijd kerkrecht aan de VU, en verzorgt in z'n vrije tijd de lessen filosofie bij de cursus 'Theologische vorming van gemeenteleden'. In 2008 maakte hij, door zijn tweede echtgenote, kennis met De Christengemeenschap, en voelt zich in die omgeving welkom en thuis.*